

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 15. У Сомбору 15. Августа 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно дваред: сваког 15. и последњег,
а Пријатељ србске младежи излази као додатак школскога Листа.
Цена е за оба Листа 4 фор. на годину.

Мисли и изреке єднога од првих педагога новиєга доба.

УЧИТЕЛЬСТВО.

Учительска е служба тако пуна брига и терета, да е мучно равне јој наћи. —

Поштованј учитеља. Поштујући и уважавајући своєг учитеља сваки народ сам себе поштує и уважава, а непазећи их или слепачки држећи, сам себе срамоти и слепцем прави. Поступайте с њима отлично, па ће отлични бити, и децу вашу отличним людма учинити; а ако с њима геачки поступате, мораю погеачити, и од ваше деце геаче извести. —

Поцайвише зависи од учитеља самих, да их свет отличн о поштує и уважава. —

Предусретати учитеља с поштованјем, па тим учинити, да се сами још већма поштую, и да своє звание све већма уважаваю, то е највредни посао школских надзорника и властника. —

Првенство међу учительима. Међу учительима не признаем другога првенства, него, ма у којој класи ко био, први е онај, који е задаћу школе најболј схватио, па се отима, да е животом и радом оствари и улепша. —

Не дає оно учителю важности ни отличия, шта и коме шта предає, већ како то чини, и какав е собом. —

Благостанј учитеља. У воћарству, свиларству, чедарству, єдном речи, у економіи домаћој и польској има за учитеља великих благослова. —

Учительи валя међу собом да начине друштва, и да их све на далј разшире, с вароши на цео срез, целу провинцию,

сви скупа. Међусобним договорима, саветима, науком најболѣ ће учитељи поправити своје материялно и морално станѣ. —

Од учитеља изабрати представници, то су єдини позвати заступници учитељске ствари у држави. —

Својства учитељска. На учитељу ние поглавито само знанѣ и сама вештина. —

Може ко најучении човек бити, па да опет у школи уз малу децу баш ништа не вреди. —

Ко ние побожан човек, он ние за учитеља, ма све знао и све умео. —

По томе се најболѣ зна, ко є за учитеља: ако све о томе мисли, да се у званю свом све болѣ изобрази; ако му є све радованѣ само с децом и међу децом тако, да му нема душа мира без њих; ако му є све задовољство само у школским часовима и у школском раду, и ако не може ни часа да буде, а да себе ил' другога не учи, не васпитава, не подстиче на науку, не развија телесно ил' душевно. —

Ваљаност учитеља држим и у овом троме: ако се радує са истином и непрестано є тражи и испигує; ако се радує с децом, и непрестано их тражи и учи; ако се радує са своим званѣм, и непрестано у томе савестно дела. —

Тешко селу и општини, ако дечии учитељ ние човек озбиљан, ако ние озбилѣ главна црта њгове душе, и ако ние дубоко схватио озбиљност живота, особито свог званія.

Учители, што ће народ да уче, треба да су најваљании и најделателнии люди у целой нацији. —

Христос Спаситељ остає вечити идеал свию учитеља и васпитатеља. —

Учитељ є дотле ваљан, док учећи се сам све се болѣ изображава, а уз то стара се, да младачки дух одржи, па младачком снагом да ради. —

Изображенѣ учитеља. Богословска школа ако ће бити најбоља, ние кадра да онако изобрази учитеља, како их данашнѣ време иште; за то є само приправничка школа. —

Найвећа мана приправничких школа из прошлих времена била є то, што се само гледало, да се изобразе учители у школской вештини, а ние се старало, да се и мушке врлине у њима развию. —

Ј сам за то, да приправници скупа станую; само є ту можно ухватити рачун о њиховом владаню, способству, теж-

няма. Кад их човек непрестано око себе има, онда и зна, шта є на ком, а шта нис. —

У приправничкой школи валя найвећу важност полагаати на науку религиозну. —

Изображаванѣ приправника има бити сасвим практично. Учећи децу имаю се сами учити и научити томе. Пре свега нужно є, да сами све виде и искусе, шта и како све бива у школи, па ту да се извештбаю у учительском раду. Као што се вештак и занатлиа најболѣ за свою струку изобрази у најбольой радионици од своє струке, тако и најбольи учитель у најбольой школи. И учительски є рад сасвим практичан; ту одлучивати теорию од праксе нема смисла. Голом теориом не поста нико валян учитель, то іошт одтуђи од правог позива; зато є валяна основна школа најпоглавития потреба уза сваку приправничку школу. —

Данас се иште од приправничке школе, да своє питомце задане любавлю према деци и учительском званю, да у њима развиє и оснажи свест о изображеню свом и свога народа, а єзгро тог, да развиє у њима религиозна начела и волю, да их научи на живостан рад око тога, и да научи, да буду будилници народне свести и народне снаге. —

Педагогija. Я мрзим на сваку боядисану Педагогию била то римско-католичка или еванђеличка, и оћу само чисто природну, по людской нарави схваћену Педагогию, єр само є то права людска, чиста од свих самовольних погледа и самовольних станива. —

У педагогii основаной на антропологиi (а само є то єдини прави основ) не зна се ништа о првобитном невалялству човечие душе, него се зна и виде у свима людма исти душевни (психични) елементи, кои по себи и од себе нису ни зли ни добри, но само на обоє кадри, и кои код сваког човека у особной смеси искипяваю лични комплекс од природених кадрости. Те кадрости у той смеси има педагогija до може висине да развиє, али да пази, да та лична смеса задржи свой првобитни карактер, а не да се исквари и начини накарада. Ту личну смесу гаити, то є задаћа за праксу од васпитаня. —

Без познаваня психичких поява нис можно да воспитатель свесно дела. Без валяне психологиє нема ни валяне педагогиє; па пошто нам у овом од психология на немачком єзику Бенеква најболѣ помаже, то би се за сад само ове држати морали. —

Данас има написано различних системата и теория о воспитаню, те зато се од данашнѣг учителя и не иште, да се исклучно држи ове ил' оне, него, да их све проучи, па да ступи самостално и самосвестно на рад, и да има срца, да слободно мисли, да добро схвати дух и правац данашнѣга времена, што све силовито напред гура и тера, па тежећи за истином и ни длаке од нѣ не одступајући, вучен любавлю човештва, да се и сам свойски подухвата на решавањѣ задаћа данашнѣга времена, у колико их школа и педагогия решити има; иште се, да се задуби у човечию нарав, и учительску задаћу и вештину; иште се, да буде савршен, да буде прави и единце учитель, ни више, ни манѣ, ни друго шта. —

ВАСПИТАЊЕ И ВАСПИТАТЕЉ.

Ни едно дете не дође на свет ни добро, ни зло, већ само донесе склоности на обое, па како се ове ил оне од њих пре и већма развию, онако и буде. —

За то нема у нас правих люди, ер нема правога воспитателя.

Воспитателю треба да е човечия нарав прва светиня. —

Ко не познае сва свойства човечие душе, и не познае средства и начине, како се та гаити имаю, тай ние за воспитателя ни за учителя. Жалостан е оно вртар, кои незна ни свойства била, ни средства и пролиса за гаенѣ. Слепачки рад ние вештачки; незналица ће за цело сто пута покварити и порушити, док едаред случайно шта добро уради. —

Човечия душа и ум има да се развије свако по собствениости свойства, и тих собственим психологичким и педагогичким правилима. — Само е тако можан прави развитак. —

Што се раније почну та урођена способности будити, то се и пре и болѣ, а што поздне то теже и лоше развию и теже до снаге дођу. —

Поедино способство тим теже се пробуди и оснажи, што се дуже у дремежу и чами остави, а међутим се друга већма развию и оячаю. Зато е задаћа у воспитаню сва свойства хармонично будити и развити, и то телесна као и душевна, а не да се развија едно на уштрб другога, као што то бива обично. —

У воспитаню не изчекуй много од говорканя, светованя, караня, још манѣ од псовке и грднѣ, већ све од рада. —

У воспитаню е пример поглавито средство. Више се ту учи-

ни делом, него саветом. Ради па ће ти и деца радити. Говори истину па ће и они истину говорити. Што год хоћеш да деца раде, ради најпре сам. —

Ко хоће другога да учи, да буде поштен и валян, валя да е сам таки. Ко то ниє, ни другога ненаучи. —

Закраћиванѣм неискорени зла, већ тим, ако на место нѣх лепше шта подметеш. —

Спољашню углађеност неби валяло истеривати вештином; она валя као род душевног изображеня и моралних поимова, да сама собом доспе. —

Шлюнак не валя да сѣе ватром драга камена. Човек, што е само с поля углађен опачи е него ошећерени отров. Спољашна углађеност без унутрашнѣг изображеня наоружа улю са најотровниим оружѣм. Зликовац нека остане и с поля груб, да га одма сваки позна, па да се од нѣга бар клони, ако неће да га гони. Изображавайте дечиє срце и ум, па ће спољашност сама од себе лепа изаћи. —

(Продужиће се.)

Преглед предмета

ков е у јавном Србском Учительишту Сомборском год. 186%. и 186%. редовним приправницима учительским, главни приправнички наставник предавао.

В. НАУКА О УСТРОЙСТВУ НАРОДНИХ ШКОЛА и ПОВЕСТНИЦА ВАСПИТАВАЊА И ОБУЧАВАЊА.

І Наука о Устројству Народних Школа

Задатак и определенѣ народне школе. Врсте народних школа. — Заводи за чуванѣ и васпитанѣ мале деце од 3—6 године. — Паве народне школе.

Надзор народних школа. Народна школа е обштински завод; она е обвезна за сву децу. Вероисповедни значай народне школе. — Ђзик ученя и саобраштаваня у србској народној школи. — Помешане србско-романске школе.

Обичне еднокласне основне школе са три оделеня, и вештина коя се у нѣма изискує. — Двокласне основне школе.

Женске школе и васпитаванѣ и ученѣ женске деце. Женски ручни пслови. —

Главна основна школа са 4 разреда. Недельне и шегртске школе.

Поделенѣ школсквх часова, и ред коим предмети вдан за другим долазе.

Здания школска. Школске собе и намештаи. Школско дво-риште.

Свойства валяног учителя, од стране тела, разума и благо-гонравности.

Дужности учителѣве у школи. Свакидашнѣ приправлянѣ за обучаванѣ. — Дужности кад ученици у школу долазе.

Школска молитва. Учитель за време школских часова, и после ових.

Учитель на каталогу и у цркви при богослужению.

Васпитаванѣ деце у вери и побожности. — Учитель као певац црквени.

Јвни испити, премештанѣ ученика, и одпуштанѣ у јвни живот или на висше науке.

Отношай учителѣв према свештенству.

Дужности учителѣве према поглаварству, према обштини и према дечим родителѣма.

Школски записници и школске свечаности.

II. Повестница васпитаваня и обучаваня.

Приступ у ову науку. Нѣна корист по учителѣ. Васпита-ванѣ код древних народа, особито код Китаяца, Индиянца, Египтяна, Халдеаца и Персиянца.

Васпитанѣ код Єлина и Римляна. —

Начела васпитателѣска најславниѣх грчких мудраца.

Уплив християнске вѣре на васпитанѣ народа у прва че-тири вѣка нашег леточисленя.

Обраћанѣ Славена у веру Христову, и уплив византинске просвете на Бугаре, Србе и остале Славяне. —

Станѣ просвете у западној Европи од 800—1600. године, у кратком прегледу.

Јан Амос Коменски и нѣгова Дидактика. —

Џон Локе. — Херман Аугуст Франке, и школа пиеги-стична. — Фенелон као васпитателѣ, и нѣгове мисли о васпи-таваню женскога пола.

Доситей Обрадовић философ и учитель народа србског, и мудра изреченя нѣгова, која се на васпитанѣ и изображаванѣ односе.

Русо, и уплив нѣгове науке на изображаванѣ.

Фридрих Рохов, — Игнат Фелбигер и нѣгове заслуге за подизанѣ школа код народа' у Аустр. царству. —

Школе србске у другој половини 18 вѣка.

Теодор Јанковић Мириевски, Аврам Мразовић, и Стефан Вуяновски. — Јован Раић и први србски Православни Катихизис. Јован Хайрих Песталоцие и наочигледно обучавањ.

Главна педагогична начела Песталиоцина, сакупљѣна из његових списа.

Србске школе у 19. столећу. Оснивањ Препарандије србске у Сомбору год. 1812. —

Поглед на ускрснуће народне просвете у кнежевини Србији. Поправљањ јавног обучавања у србској Войводовини.

Наука о устройству школа предае се по рукопису изведеном из ових књига: Народна школа од др. Ђорђа Натошевића, *Methodenbuch für österreichische Volksschule*.

Повестница васпитавања и обучавања списана е по делима: *Schulpaedagogik von Berthelt*; Историја Педагогије од Д. Матића, а нешто е изведено из књиге: *Geschichte der Paedagogik von Dr. Karl Schmidt*. — Седмично 2 часа.

Г. Р А Ч У Н.

І. У првом течаю.

1. Рачун на памет, успоред са упутством како се овај предмет у І. и у ІІ. разреду основне школе учи. Поступак при ученом рачуна од 1—10; од 10—20; од 20—100; са употребленјем рачуналке и рачунских штица. Поступак при ученом напаметног рачуна у бровима већим од 100 у сва четири вида рачунања. — Из цене единства изпаћи цену задатог вишества.

2. Ученј писменог рачуна са целим едноименованим и више именованим бровима. — Уз сваку лекцију, дае се упутство како се има писмени рачун у І. ІІ. и ІІІ. разреду основне школе учити. — Седмично 1 час.

ІІ. У другом течаю.

Понављањ рачуна напамет као у првом течаю.

Наука о дѣлимости бровва. Рачун са обичним и десетичним разбитцима. Двоставнички рачун, и овога употребленј у ІІІ. и у ІV. разреду нар. школе. Одношаи и суразмерности. Суразмерност права и изврнута. Разрачунаванј лихве. Правило дружевно. Талијанска практика.

Уз сваку радњу упућую се приправници у томе, како се рачуни ови у висшим разредима србске главне школе и у ва рошким основним школама предавати имаю.

До датак. У другом приправничком течаю, у часовима рачуна повторава се из Геометрије следећа наука:

О правим и кривим линијама; о равнотекућим линијама; о угловима о кружној линији; о троугловима; о четвероугловима и полигонима. — Прорачунанѣ садржая и површине четвероуглих и троуглих и округлих простора.

Вешти ученици све ово су и цртали. —

Уз то јошт вештању се приправници у познавању тела геометричких, као што су призма, коцка, пирамида, ваљак, круга, и соха.

При учењу рачуна наставник се држи упутства и рачуница Хенчелових и Шолцових. Ученици употребљују књиге: „Методика рачуна на памет за србске школе“ књига Упражнявања у Рачуну, и Методика рачуна с цифрама од Мочника. — Практична вештања из Рачуна и Геометрије задавана су понајвише по књизи: *Rechnungsübungen für die Wiederholungs und Fortbildungsschulen. Wien 1863.* —

За рачун и Геометрију у II. течаю седмично одређен е едан сат.

Д. ОБШТИ ЗЕМЉОПИС.

У првом разреду.

1. Небесна тела уобште. — Сунце, планете, стопе звезде, репатице. —

2. Земља. Докази да е земља округла. Видокруг. Равнител, полуданик и остала кола и тачке на земалској кругли и њихово значењ.

3. Обртанѣ земљ око свог осовине, и около сунца. Дан и ноћ. Година.

4. Месец и њгова појављена. Помрачена сунца и месеца.

5. Унутрашњост земљ. Њна кора. Узроци земљтреса и огњдишућих брда.

6. О ваздуху. Появи у ваздуху.

7. Поясеви земалски. Поднебије, и производи у сваком поясу.

8. Вода и земља. Делови земљ. Светско море и овога поделенѣ. — Мореузи и земљузи. Острова и полуострова.

9. Мора што припадају Атланском океану.

10. Планине и равнице.

11. Реке и езера особито у Европи.

12. Племена людска и народи.

13. Народи по вероисповѣди.

14. Землѣ и народи у политичком обзиру. —
15. Царство Аустриско.
16. Балканско Полуострово, и
17. Кратки преглед царства, кралѣвина и осталих држава у Европи.

Е. ОТАЧАСТВЕНИЦА.

(У II. течаю.)

I. Описаниѣ земаля круне угарске.

1. Кралѣвство Угарско. Землѣ што припадаю круни угарской. Положай. Границе. Простор. Плодовитост землѣ.
2. Планине. Равнице. Рѣке и Ёзера.
3. Народи у Угарской по народностима, и по вероисповеди. Земальски производи, трговина и саобраштай. Поделенѣ.
4. Средоточна Пештанска жупанія.
5. Бачка жупанія.
6. Остале жупаниѣ у округу с ове стране Дунава, и знатна места.
7. Округ с оне стране Дунава.
8. Округ с ове стране Тисе. —
9. Округ с оне стране Тисе. Кунски, Язички и Айдучки окрузи.
10. Банат с србско-банатском краином.
11. Срем и варадинска пуковнија.
12. Остала Славонія с своіом краином.
13. Хрватска провинцијална.
14. Воєна краина у Хрватской.

II. Црте из Повестнице.

1. Хуни. Словени. Обри. Сеоба Срба и Хрвата из закарпатских предела у садашнѣ ныхове землѣ.
2. Крштенѣ Славена.
3. Св. Стефан установлява кралѣвство угарско године 1000 после Христа.
- Срби од VIII. до края XI. века. Краль србски Владимир. — Урош жупан србски, и Бела II. краль угарски.
4. Осниванѣ Неманѣине династиѣ.
- Св. Сава Архиепископ србски. Кралѣви србски из дома Неманѣиног. —
5. Татарско опустошаванѣ у Угарской год. 1241. Бела IV. Победе Хрвата и Сремаца над Татарима на Гробничком полю. — Србски краль Урош у свези са Белом IV. Србски

кралѣви у сродству са последњим кралѣвима угарским из Арпадовога племена. —

6. Стефан Душан Силни цар србски и Велики Людевит краль угарски.

7. Пропаст царства србског на Косову. —

8. Сигисмунд и Албрехт кралѣви угарски. — Ђурађ Бранковић деспот србски, и права народу србском у Угарској од краља Албрехта дарована.

9. Век Хунядиев у Угарској с обзиром на дѣла краља Матие Корвина, и на заслуге Србаља у то време Угарској чињене. — Змай Деспот Вук, и кнез Павао.

Освојење Србије, Босне и Херцеговине од Турака.

Деспоти србски у Угарској на свршетку XIV. и у почетку XV. века.

10. Навала Турака у Угарску и пропаст код Мухача.

11. Фердинанд I. краль угарски и Јован Запоља, — Юначка дела Србаља у Угарској под предвођењем Јована Чарнојевића и Павла Бакића.

12. Максимилијан I. краль угарски. Обсада Крупе и Сигета.

Срби за време турско-угарских ратова под кралѣвима Рудолфом, Матиом, Фердинандом II. и Фердинандом III.

13. Леополд I. Ослобођење Угарске од Турака и заслуге Србаља у том јуначком делу. Прелазак Србаља у ове земље с Арсенијем Чарнојевићем. Права Србљима дарована. — Карловачки мир. —

14. Јосиф I. и Карло VI. (III.).

Пожаревачки мир и овога послѣдице. — Губитак Београда и Србије. Прелазак Србаља с патријархом Арсенијем Јоановићем Шакабентом.

15. Марија Терезија краљица угарска. Јосиф II. и Леополд II.

Ж. Е К О Н О М И Ј А.

У првом течају.

Каква мора бити земља коју хоћемо да засејемо.

Различите врсте земље.

Саставни делови растиня.

Стихије или првоосновци из којих се растинје састоји, и шта из хемије сваком разумном земљодѣлцу знати ваља. —

Уплив ваздуха, влаге, светлости и топлоте на живот растиня —

Одкуда добия рану растиня.

Ћубре и наука о ыубрету.

Различите врсте ыубрета.

Ћубриште или сметиште, и простиранѣ под марву. —

О школском врту. — Воће, сеянѣ и разсађиванѣ младица. — Каламленѣ, спаянѣ, оченѣ. Пресађиванѣ младица у воћняк и уређенѣ воћняка. — Седмично 1 сат.

II. У другом течаю.

Како се може деци земљдѣлство омити. — Оранѣ, угаренѣ и ыубренѣ и радња око ране. — Предива; репац; маунасте билке. Обделаванѣ ливада. Детелина. —

Воћарство. —

Сточарство. Нега краве и коња. —

Свилодѣлство. —

Све ово учи се по рукопису учителѣвом из слѣдећих извора састављеноме: *Das goldene Buch der Landwirtschaft von Fernand Stamm*; Нега краве, од Дра Ћорђа Патосевића; *Selyem tenyésztés Magyar Országban írta Göntzi Pál*. — Свилодѣлство од Фр. Клаића и др. —

Књижице о челарству и о држаню домаће живади од Дра В. Хамма, даване су поединце приправницима на прочитањѣ, одкуда су они поучавали се и бележили што им се важно чинило, на после белешке саученицима своима саобштавали.

У каламленю вештбали су се приправници другог течаю у воћняку вароши Сомбора.

За предаванѣ ове науке у II. течаю прописан е едан час преко седмице.

3. НѢМАЧКИ ЄЗИК.

У оба течаю заедно.

Практично немачко єзикословлѣ за III. и IV. разред србских главних школа. По овой књизи уче се приправници немачкоме єзику, и вештбаю се у превођеню на србски и са србског на немачки. На свршетку године понове науку граматичну и вештбаю се у правопису. — Седмично 1 час.

II. МАЋАРСКИ ЄЗИК.

У оба течаю заедно.

Писанѣ и читанѣ. Разумеванѣ и ученѣ речи. Главна граматична правила с превођенѣм с маћарског на србски, а с најнапредним ученицима и са србског на маћарски.

Читано е из мађарског буквара, а за ученѣ ѳзикословля и за превођенѣ употребљавана е књига: „Кратак наук мађарског ѳзика по Шамярѣю од Милована Јанковића. Н. Сад 1865. (од §. 1—72.) — Седмично 1 сат.

Учительски испити у србском учительишту.

Наш обштелюбљѣни и велеуважени школски саветник гос. Др. Ђорђе Натошевић, као кралѣвски повереник за овогодишнѣ приправничке и учительске испите приспео е у Сомбор у Неделю 23. Юлия. — То вече омладина приправничка давала е по други пут беседу, на кою е и г. саветник, чим е с пута приспео, на позив омладине дошао. Беседа ова састојала се из педагогичних и родолюбних предавања, декламовања и певаня народних песама. На нѣой учествоваше ланьски и овогодишнѣ приправници, а гостию бияше веома много.

У понедељак 24. Юлия започети су испити о способности учительской. Найпре су полагали испите овогодишнѣ свршени приправници, затим они, кои су ланьске године други приправнички течай свршили, али због ратних околности нису у свое време испита положити могли. После тога испитивани су они учители, кои допуштенѣ имаћаху за полаганѣ или подпуног учительског испита, или само практичног учительског испита или испита за учительство у срб. школама. — Напоследку 29. Юлия положили су испит прве приправнице учительског звања на обште задовољство како госп. повереника тако и одабраног обштинства овдашнѣг.

Држим. да е на свом месту, у школском листу саобштити поединце какав е успех наших приправника, кои ове године учительски испит положише, нека знаде Србство какви су они младићи, кои се у учительской школи нашој сада изображаваю, да роду свом као васпитатели млађаног нараштая послуже.

У другом приправничком заводу било е ове године 27 приправника, од коих су пре ступаня свога у овай завод осморица свршили трећи реални разред, петорица четврти, петорица пети, и петорица шести гимназиални разред, двоица свршила су богословию.

Знати валя да се савршенима приправницима нашима, пошто испит о способности издрже, по успеху њиховом у наукама и вештинама што се овде предаю, и по практичној вештини у обучавању осведоченој на покушајма у овдашњим основним разредима, издае сведочба о способности за одправљањѣ учительског званія: 1. у главной основной школи; 2. у основной и у нижим разредима главне школе с препоруком; 3. у основной народной школи с препоруком, и 4. просто у основной школи. Кои нису кадри испит с довољним из свию предмета успехом издржати, ти се упућую да течај школски понове; но оваких приправника ове године у другом течаю имали нисмо, и по томе су сви овогодишњи приправници другога течаја — изузимајући едног, кои се на две неделѣ пред испит разболио и кући отишао — учительски испит положили. Од ових за учителѣ у главной школи са особитом препоруком проглашени су: Јован Стојанов из Пардана, Димитрие Нешковић из Нов. Сада и Александар Кузмановић из Кларие. — За учителѣ у основной и нижим разредима главне школе проглашени су: Јован Жупунски и Ђорђе Јанковић из Сараволе, Стеван Арсеновић и Младен Средовић из Сомбора. — За учителѣ у основним школама с препоруком проглашени су: Филип Шпадиер Црногорац, Прока Милошевић из Павлиша, Вићентије Айваз из Срб. Крстура, Велько Петровић из Мартоноша, Лазар Станоев и Јован Канурић из Сомбора, и Лазар Удицки из Кикинде. Остали приправници проглашени су просто за учителѣ у основной школи, но и међу овима заслужую да се по трудолюбию и знању своме у обзир узму: Михаило Стојановић Вршчанин, Александар Вуић Туринац, и Милош Груић Шиђанин.

Године 186 $\frac{5}{6}$. прекинут е био течај школски због ратних околности и нису држани испити, с тога су сви приправници, кои су поменуте године други приправнички течај свршили, по наредби правителственој ове године 26. 27. и 28. Августа испит о учительској способности полагали. Овакових приправника било е 17, али е едан добровољно течај поновио, и потоме е са овогодишњим приправницима заедно испит положио, а едан од свию најизвртнија по имену Стеван Стоичић, приправља се у Швайцарској за професора Педагогије. И тако овом приликом њих петнајсторица учительски испит положише. Од ових за учителѣ у главним основним школама са особитом препоруком проглашени су: ГГ. Димитрие Милоше-

вић учитель Осечки, Стеван Милашиновић учитель у Руми, Лазар Јосимовић учитель у Моолу, Милош Летић учитель у Феудварцу. За учителя у основной и у нижим разредима главне школе с препоруком проглашен є г. Авакум Травань садашњи учительски заступник у Деѣти. Остала десеторица проглашени су за учителя у основной школи. —

(Продужиће се.)

ПРВИ ИСПИТ СРБСКИХ ПРИПРАВНИЦА У СОМБОРУ.

Читаоцима Школског Листа познато є, да се 25. Јулиа прошле године започео овде ванредни течай за приправляић учительница србских. Тай течай трајо є 12 пуних месеци. Редовних приправница било є седам, коє су све с великом прилѣжношћу и заузимаићм учили се. У овом течаю држали су предаваня, из чистоє родољубля бесплатно, сви наставници учительско-приправничкоє завода, наїме госп. катихета Димитрие Поповић, главни приправнички учитель Н. Ђ. Вукићевић, учитель краснописа г. Ђура Теодоровић и учитель пояня хармоничноє г. Никола Груић. Приправнице су по смислу наредбе кр. угарскоє наместничкоє савета од 23. Јануара 1866. брой 88.557. учили следеће учевне предмете: Науку християнску, Библичну повест старог и новог завета, Читанћ и тумаченћ Еванђелия, Педагогию, Дидактику, Метод с познаванћм и употребленћм школских књига што се у народной школи читаю и по коима се учи; Рачун на памет и на табли са целим бровица и обичним разбитцима, Србски єзик са писменим саставцима, земљопис с отачаственицом, и краснопис. Осим тога вештбале су се оне овде у читаню и разумеваню Часловца и Псалтира, у читаню немачком (относно мађарском) с разумеванћм, и у елементарном црквеном пояню.

Вис. краљ. угарско министарство просвете, на извештай Управительства учительско-приправничкоє завода, одобрило є овај ванредно и покушая ради отворени течай за приправнице, и допустило є наредбом од 3. Јулиа о. г. бр. 5493. да све редовне приправнице, наїме: госпођа Софиа удова Јорговића рођена Райковићева, и госпођице Анђелия и Софиа Ракићева из Сомбора, Милица Борићева из Новог Сада, Єлена Николићева из Сенте, Емилия Горянчева из Буковара, и Софиа Стефановићева из Сомбора редовно прописани учительски испит

положити и по овоме сведочбе о способности за учительице србске добити могу. Осим ових редовних приправница, по допуштеном кр. угар. намест. савета још пре полдруге године добивеном, училе су приватно педагогичке науке, госпођице: Анка Јанковићева учитељица женских ручних послова у Србобрану, и Наталија Ђорђевићева учитељица женских ручних послова у В. Бечкереку.

Све ове приправнице полагале су учительски испит 29. Јулија пре и после подне. Осим госп. кр. повереника Дра Натошевића, и испитног одбора, на њему присутствоваше неколико отмених госпођа и честитих грађана, сви учитељи и сва приправничка омладина. Испит је испео на подпуно задовољство господина кр. повереника, и кад се у обзир узму те околности, што су прве приправнице наше без сваких предходних гимнасиских и реалних наука у овај завод ступиле, што су само 12 месеци с науком овде пробавиле, и што су професори тек узгред покрај редовних своих дужности науке њима обашка предавати могли; то се онда можемо дичити и поносити са овим нашим првим приправницама, и морамо њихову прилџност и оданост к учительском послу јавно похвалити. — Успех ових наших приправница, као и свию редовних приправника изложен је у разредници, која је путем штампе јавности предана. Осим тога све су ове приправнице веште још и у ручним женским пословима и способне су за обучавањ деце у плетеном, везу белом и отвореном, у шивеном кошуља и у свима осталим пословима, а неке између њих веште су још и у кровеном и шивеном женских хаљина као и у држаном куйне и вођеном домаћег газдованя. — Оцена из женских послова због тога није се могла приправницама у сведочбе уписати, што овде у месту нема засада женске особе, која би овлашћена била, да их из тога испитује. —

Све како редовне тако и приватне приправнице проглашене су да су способне за учительице у србским народним основним школама. Као такове ми их препоручујемо нашим општинама, које потребују учительице за своју женску децу, и надамо се, да ће оне својом великом наклоности к учительском послу, њџним поступањем према деци, трудољубљем и знањем, препоруку ову подпуно оправдати, и по времену достојне васпитатељице србских девојчица бити,

Пошто је први овај покушај с приправљањем честитих младих србкиња за учительице срећно испео, препоручујемо свест-

ном обштинству нашем, да се постара, како би се скорим овде отворило редовно васпиталиште и образовалиште србских учительица, а родолюбје и родолюбкињѣ позивамо да оснивају стипендије за подпору оних србског рода кћери, које би се одважити хтеле приправницама постати. Ко ову племениту ствар с одушевленѣм прихватио и подпомагао буде, више ће добра србском роду учинити, него са подпомаганѣм и изучаванѣм ђака на високим школама; ер за сада Србству пре свега треба ово троје: добре девојачке школе по варошима и по селима; ваљане учительице србске, које се морају за позив свој достојно приправити, и ваљане матери, које ће Србчад добро одрањивати, васпитавати, те учинити, да се препородимо, да постанемо свестни и вретни чланови Славянства и човечанства.

УПРАЗНЉНА УЧИТЕЛСКА МЕСТА. У Бачкој епархији упразнљна су ова учительска места:

1. У Моолу, у девојачкој школи, плата 230 фр. пола сесие земљѣ 2 хвата дрва, сламе за огрев и стан.

2. У Моолу, у другом разреду мушке школе, плата 230 фр. 63 фр. у име огрева за школу и за учителя, 2 хвата дрва и пола сесие земљѣ.

3. У Д. С. Ивану, плата 105 фр. 30 пож. наполице, 15 мерова ечма, 6 пласова сена, 3 хв. сламе, 3 хв. дрва, 100 фунти мяса, 30 фунти лоя, 1 меров пасуля, 40 фунти соли и стан:

У Гложану, плата 105 фр. 25 пож. жита, 10 пож. ечма, 5 пож. кукуруза, 3 хв. дрва и топико сламе и стан.

Молбенице до 25. Августа имају се поднети ч. консисторији у Новом Саду.

У протопресвитерату Митровачком у архидијецези, упразнљна су ова учительска места.

1. У Руми, на сва четири посебна разреда главне основне школе, плата е свакога учителя 315 фр. и 6 хв. тврдих дрва.

2. У Буђановци, с платом 210 фр. 20 пож. жита, 12½ пож. кукуруза, 4 хв. дрва и 4 фунте свећа.

3. У Брестачу с платом 168 фр. 25 пож. жита, 6 пож. кукуруза, 6 хв. дрва, 6 фунти свећа.

4. У Петровци, пл. 168 фр. у готову новцу, 40 пож. жита, 6 хв. дрва и 6 фунти свећа.

Још су упразнљна учит. места у Кралѣвци, Мали и Велики Радинци, Путинци, Сибачу, и Шульму.

У карловачком протопресвитерату упразнљна су ова учит. места: у Беочину, у Врдику и у Каменици.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.